

GYÓGYPAEDAGOGIAI SZEMLE

Siketnémák, vakok, hülyék, gyengeelméjűek, dadogók és hebegők oktatásával foglalkozók
SZAKKÖZLÖNYE.

Előfizetési ára :	Szerkesztik és kiadják :	Megjelenik minden
Egész évre . 8 korona	NÉMETH LÁSZLÓ	hónap elsején 1 ívnyi
Fél évre . 4 „	és	terjedelemben
Negyed évre . 2 „	VÁRADI ZSIGMOND.	

Szerkesztőség és kiadóhivatal : VIII. ker. Rökk Szilárd-utca 10. szám.

A lap tartalmáért felelős : NÉMETH LÁSZLÓ.

I. évfolyam.

Budapest, 1899 május 1-én

5. szám.

Tartalom : Internátus 8 osztálylyal, vagy : externátus 6 osztálylyal : tthól. — A Braille-féle hangjegyrendszer fontossága a vakoknál : Horváth Attilától — Adatok a siket-némák intézeteinek tantervéhez : Pivár Ignáctól. — A siket-néma leánynövendékek kézimunkaoktatásáról : Zattler Idától. — Ausztria és Németország néhány nevezetesebb siketnéma-intézetéről : Eliás J.-tól. — Tankönyv-ismertetés, illetve bírálat : Török Sándortól. — Hazai hírek. — Szerkesztői üzenetek.

Internátus 8 osztálylyal,

vagy :

externátus 6 osztálylyal?

A nagyméltóságú vallás- és közoktatásügyi m. kir. Miniszter 12.747. szám alatt a következő rendeletet intézte a siketnéma-iskolák és intézetek igazgatóihoz :

„A siketnémák temesvári iskolájának internátussal tervbe vett kibővítésével kapcsolatosan, valamint a siketnémák aradi iskolája igazgató-tanárának külföldi tanulmányúttján tett tapasztalatairól benyújtott jelentésének és javaslatainak tárgyalása alkalmából, azon kérdés merült fel, vajjon a siketnémák 8 éves tanidejének, illetve a felmenő osztályok számának 6 osztályra való redukálása, nem volna-e indokolt? Ezen felül nem volna-e viszonyainknak megfelelőbb, ha a 6 évi tanfolyam általános, fokozatos kifejlesztése és a tanórák mérsékelt szaporítása mellett, a 7-ik esetleg a 8-ik évben a növendékeknek arra nyujtatnék alkalom, hogy választott életpályájuknak megfelelő, gyakorlati irányú, ismétlő tanfolyamon egészíthessék ki ismereteiket.

Ezen kérdés eldöntésénél, hazai viszonyaink kellő mérlegelésén felül, főképen a gyakorlati tapasztalatok, az eddigi eredmények és az egyes intézmények anyagi helyzete vannak hivatva, irányadóul szolgálni.

Felkérem tehát Uraságodat, hogy ezen ügyben hozzám a fent jelzett szempontok kellő mérlegelése mellett, esetleg a tantestület

belevonásával, jelen rendeletem vételétől számított 14 nap alatt, véleményes jelentést tenni szíveskedjék.

Budapesten, 1899. évi február hó 14. A miniszter helyett:

Zsilinszky Mihály
államtitkár.

Ezen miniszteri rendelet hatása alatt a siketnéma-oktatásügy terén szerzett tapasztalataimat a következő pontokban foglaltam össze:

1. A 6 osztályú iskolák felállítása célszerűbb és hazai viszonyainknak sokkal megfelelőbb.

2. A 6 osztályú iskolák mint externátusok állíttassanak fel.

3. Párhuzamos osztályok ne állíttassanak, hanem ezek helyett új iskolák szerveztessenek.

4. Nagyon üdvös dolog volna, ha a növendékek a 6 osztály elvégzése után, — az úgynevezett inasi években — még az iskola felügyelete alatt volnának s ezen idő alatt arra nyújthatnék nekik alkalmat, hogy választott életpályájuknak megfelelő gyakorlati irányú ismétlő tanfolyamon egészíthetnék ki ismereteiket.

Felhozott tételeim felállításánál az alább elmondandó okok voltak irányadók.

Statisztikai adataink szerint mintegy 4000 tanköteles siketnéma gyermek van az országban.

Minden művelt államnak arra kell törekednie, hogy leendő állampolgárait, az általános műveltség oly fokára emelje, hogy azok a hazának — melyhez tartoznak — hasznos polgárai lehessenek.

Kérdés, hogy a siketnéma fogyatékos voltának következtében — kellő fokú nevelés mellett is — *lehet-e az államnak hasznos polgára?*

Ezen kérdésre a siketnémák számára állított nevelő intézetek *már régen megadták az igenlő választ.* Önként következik tehát ebből, hogy minden lehető meg kell tennünk arra nézve, hogy a siketnémákat — nevelés által — az állam hasznos polgáiraivá tegyük, mert nevelés hiányában bizony azok nem csak hogy nem hasznos polgárai, hanem inkább terhei az államnak.

Erre vonatkozólag látok én célzást a magas miniszteri leírásban. Módot keres a miniszterium arra nézve, hogy miként lehetne az eddiginél célszerűbb beosztással, kevesebb költséggel nevelni a siketnémákat s hogy a siketnéma oktatást általánosabbá téve, *miként lehetne minél több siketnémát az állam hasznos polgárává nevelni.*

Mert a siketnéma-oktatás ügyének eddigi költségös volta mellett reményünk sem lehet arra nézve, hogy a siketnéma oktatásügy hazánkban, a mi korunkban, vagy még sokkal hosszabb idő múlva is nagyobb lendületet nyerjen.

Tegyünk összehasonlítást a siketnéma és halló gyermek nevelési költségei között. Látni fogjuk mindjárt a nagy különbséget és az okot, mely miatt a siketnémák oktatásügye a hallók oktatásügye mellett oly messze elmaradt.

Egy halló gyermek iskoláztatásának költségeit, közép számí-

tás szerint, — ha a falusi és városi nevelés költségeit egymással viszonyba hozzuk — körülbelül évenként 15 frtra tehetjük.

A siketnémák váci intézetében az 1897—98. tanévben — bele nem számítva az intézeti helyiség értékének kamatait — 364 frt 22 krajcárba került egy gyermek nevelése.* De ha bele vesszük e mellőzött kiadást is, bátran tehetjük 400 frtra egy gyermek nevelési költségeit. Nem különben a siketnémák budapesti izraelita intézetében is, a hol különböző okok miatt — a helyiség kamatait bele nem számítva — kevesebbe kerül ugyan egy gyermek nevelése, amennyiben ugyancsak az 1897—98. tanévben itt egy gyermek nevelésére csak 285 frt esett; de ha ebbe is beleszámítjuk az itt is mellőzött kiadást, tekintettel a budapesti drága lakbérre, itt is bátran tehető egy gyermek nevelésének költsége 400 frtra.

Ha most ezen 400 frtot 8 évre veszem, megtalálom az eredményt, mely szerint egy siketnéma gyermek eddigelé szokásos kiképzése 3200 frtba kerül akkor, midőn egy halló gyermek nevelése hat évi iskoláztatással csak 90 frtba. E szerint 35 halló gyermeket lehet egy siketnéma gyermek nevelési költségein iskoláztatni. A 4000 tanköteles siketnéma évenkénti taníttatása pedig 1.600,000 forintba kerülne, a melyen 106,666 halló gyermeket lehetne ugyancsak egy évig iskoláztatni.

A nevelési költségek ily nagy mérvű különbsége mellett, nem lehet tehát csodálkozunk azon, hogy hazánkban a tanköteles siketnémáknak csak oly kis százaléka részesül tanításban akkor, midőn az aránytalanul sokkal olcsóbb hallók oktatásügye is csak mostanában vett nagyobb lendületet, úgy hogy még korunkban is sok halló gyermek nő fel iskoláztatás nélkül.

A 6 osztályos rendszer behozatalával a nevelési költségeknek ily aránytalanul különböző voltán akar a miniszteri leiratban rejlő szándék segíteni. A szakférfiak véleményét arra vonatkozólag kérde meg azért a Miniszter, hogy *szakszempontról* megengedhetőnek találják-e a 6 osztályos rendszer behozatalát, hogy ezáltal a siketnéma oktatás-ügy egyik legnehezebb akadályán — az oktatási költségek drágaságán — valamennyire legalább könnyítve legyen.

És a 6 osztályos rendszer behozatalával valóban csökkenne a siketnémáknak neveltetési költsége; mindazonáltal nem olyan mértékben, hogy az így megtakarított összeggel valami nagy reményekkel léphetnénk fel, mert egy gyermek 6 évig való iskoláztatásánál csak 800 frtot takarítanánk meg.

De felvett tételeimnek második pontja, hogy: *a 6 éves nevelés externátusban történjék*, már olyan megtakarításokat mutat fel, melyre valóban építeni lehet.

A kaposvári externátusban a folyó tanévben egy gyermek

* Az 1898. évi állami költségvetésben a váci intézet számára 56.645 forint van előirányozva. És az 1897—98. tanévi intézeti értesítő szerint 155 gyermek részesült nevelésben.

nevelésére 172 frt 22 kr. esik,* amiben a családoknál elhelyezetteknek ételmezési segélye is benne van, s ami, ha az iskola kifejlődik, még bizonyosan csökkenni fog. Ez is azonban már olyan nagy különbség, ami anyagi szempontból okvetlen a 6 osztályos externátusi rendszer elfogadása mellett szól. 172 frt 6 évre már csak 1032 frt, amit, ha az internátusi nevelési költség 3200 frtjával összehasonlítunk, látni fogjuk, hogy az externátusban 3 gyermek nevelési költsége sem emészti fel az internátusi 1 gyermek nevelési költségeit. Itt már a 4000 tanköteles siketnéma nevelése csak 688,000 frtba kerülne, amit az állam és a társadalom már sokkal könnyebben megoszthatnának egymással.

És midőn az egyes városok hajlandóságot mutatnak siketnéma-iskolák felállítására, ha a drága internátusok költségei helyett a sokkal olcsóbb externátusok költségeit tárnók eléjük, merem állítani, hogy rövid idő alatt szaporodnék hazánkban a siketnéma-iskolák száma.

Pozsony, Szeged, Kecskemét, Debrecen városok hatóságai már tettek lépéseket siketnéma-iskolák felállítása érdekében, de az internátusi nevelés drága költségei elrettentették őket, s hagyták siketnéma gyermekeik neveltetését akkorra, midőn már minden halló gyermekeiknek elég nép- és felsőbb iskolájuk lesz. — Kérdés azonban, hogy az externátusi nevelés, különösen pedig a 6 évi tanítási idő, nem volna-e szak-szempontból növendékeinkre, különösen azoknak előmenetelére káros befolyással? — Nézetem szerint nem. Általánosan elfogadott elv már a szakférfiak között, hogy az externátusok célszerűbbek a siketnéma gyermekek nevelésére, mint az internátusok. Nem válnak ugyan még az internátusi neveléstől a szakférfiak sem teljesen, amennyiben az alsó osztályok számára az internátust látják célszerűbbnek, én azonban még ennek sem látom szükségességét, sőt egyenesen kimondom, hogy erre nincs szükség.

Az élet iskolája a legjobb iskola! Miért vegyük ki a siketnéma gyermeket arra a három évre is a családi nevelés köréből és zárjuk az internátus rideg falai közé? — Avagy a halló gyermek így neveltetik-e? — A siketnéma gyermek ép úgy érzi a családi nevelés édességét, mint a halló; testi egészségének fenntartására és erejének fejlesztésére a szabad mozgás, lelki tulajdonságainak fejlesztésére és az életben az emberekhez való alkalmazkodás, és azokkal való bálni tudás elsajátítására, — az emberek között, a családban való nevelésre van szüksége. Nem az internátusi élet parancsszóra való lépései felelnek meg a gyermek lényének — hol még játszóhelyeikre is zárkózott sorokban mennek a növendékek, és játékaikat is Damokles kardja alatt végzik — hanem a természetes élet, a családi nevelés szükséges a siketnéma gyermeknek is. Nem tudom melyik szakember adná szívesen 7—8 éves gyer-

* Az iskola igazgató-tanára volt szíves ezen adatot rendelkezésemre bocsátani.

mekét internátusba; s melyik szakember kívánt volna magának 7—8 éves korában internátusi nevelést.

Hisz ha halló gyermekek számára állítanak is fel internátusokat, már inkább idősebb korokban történik, nem abban a korban, midőn a szabad mozgásra legnagyobb szüksége van a gyermeknek; midőn gyenge ártatlan lelkét leginkább fásulttá tehetjük. — Vagy talán attól félünk, hogy kis korában, hideg időben, messziről jőve iskolába, megfázik a kicsike keze? Valjon a halló gyermekek keze nem fázik-e meg? Jó ha kis korában megfázik, mert így megtanul magának nagykorára meleg otthont szerezni. — Vagy talán kicsúfolják halló társai? Nem baj az ha kis korábban kicsúfolják, legalább meg tanul úgy élni, hogy nagy korában megbecsüljék azok, akik kiskorában kicsúfolták.

Nem kell a siketnémáknak internátus, sem az alsóbb, sem a felsőbb osztályokban.

Az externátussal a 6 éves tanfolyam pedig már együtt karöltve jár. Ha az externátus hazánkban való jogosultságát elismerjük, el kell ismernünk a 6 éves tanítási idő jogosultságát is.

Az externatusban a helybeli gyermekeket egyáltalában nem, a vidéki gyermekeket is csak részben veszszük ki a szülők gondja alul. Itt a nevelési költségek egy része — ha nem több, legalább a ruházat — a szülők gondja marad. Alig várják azért a szülők, hogy gyermekeiket mesterinasságra, vagy más kenyérkereseti pályára adják, ami nagyon természetes is, mert ideje, hogy a 14—15 éves gyermek olyan pályára lépjen már, melyen későbbi megélhetésének alapját megveti. Avagy nem találják-e már későnek a 8 osztály mellett állást foglaló szakferfiak, hogy 16—18 éves korában kezdjen a siketnéma mesterséget tanulni? Vagy nem látják céltévesztett dolognak, hogy 16—18 éves fiatal ember tanulja a 8—12 éves gyermeknek való slöjdot.*

Hogy mennyire igyekeznek a szülők azon, hogy gyermekük 14—15 éves korában már valamely életpályára lépjen, bizonyítja a siketnémák bucsapesti iskolája is, ahol egyetlen egy fiu növendék sincs a mostani 5-ik illetve 7-ik osztályban azon 6 fiu gyermek közül, kik az 1891/92, illetve 1892/93-ik tanévben az első osztályba léptek. — Ez a körülmény amellet tanuskodik, hogy a felsőbb osztályokba már, ha akarnánk sem tudnánk növendékeket kapni. Ez a véleménye a kaposvári externátus igazgató-tanárának is, akit erre vonatkozólag szintén megkérdeztem.

De legfontosabb kérdés — amire a 8 osztályos rendszer továbbra való megtartása mellett állást foglaló szakferfiak is támaszkodnak — az, hogy: elég-e a 6 éves tanítás a beszéd elsajátítására? — Ez a kérdés igen tágkörű.

Ha teljes beszéd képességet várunk a siketnémától, minden

* A váci intézetben az 1897—98. tanévi értesítő szerint 27 növendék volt 15—18 éves. Ebben természetesen a leánynövendékek is benne vannak, akik azonban nem tanultak slöjdot.

kétséget kizárólag — nem elég. Ebben az esetben azonban kétlem, hogy az internátusi nevelés 8, sőt 10 vagy még több éve is elég volna. — Hat éve már, hogy a siketnémák tanításával foglalkozom; de még nem láttam a 8-ik osztályból kikerülő olyan siketnémát, akiről el lehetne mondani, hogy teljesen jól beszél. De ha egy a 8-ik osztályból kikerült jobb előmenetelű siketnéma 2—3 évig az életben, az emberek között forgolódott, beszédképessége oly változáson ment keresztül, mely határozottan meggyőzött arról, hogy: *a siketnémának a beszédben való jártasság elsajátítására, az életben való forgolódásra, a halló emberek között való élésre van szüksége.*

Externátusban 6 éves tanítással megvethetjük a siketnéma beszédképességének alapját annyira, hogy ekkor elhagyva az iskolát, bátran mehet az emberek közé, s ott csak gyarapítani fogja e téren való ismereteit. Merem állítani különben, hogy az externátusi nevelés 6 éve mutat fel olyan eredményt, mint az internátus 8 éves tanítás ideje.

Zádor Endre kartársunk — e lap mult számában igen helyes számítással kimutatta, hogy egy siketnéma gyermeknek beszédre való tanítási ideje hetenként csak egy órára tehető. Micsoda eredményt várhatunk heti egy órán való beszédtanítástól? Valjon ha a halló kis gyermek hetenként csak egy órán hallaná a beszédet, mikor tanulna meg beszélni? Azért kell externátus, hogy a siketnéma ne legyen kénytelen a heti egy órán való beszédtanuláson kívül az élő szóval való bezzédet nélkülözni s így ne legyen alkalma beleélni magát abba a siketnéma világba, melyből csak nagy nehezen lehet — néha-néha egy-egy szóval — kizökkenteni.

Halló emberek között kell a siketnémákat nevelni. Ha mi szakemberek, akképen igyekeznénk legalább a társadalomra hatni, hogy minden intelligensebb család — mérsékelt díjért — egy-egy siketnémát ellátásra elvállaljon, nagyon megkönnyítenők tanításunk terheességét. Így szervezve az externátust, a 6 éves nevelés okvetlen mutatna fel olyan eredményt, mint amelyet a mostani 8 éves rendszer felmutat.

Hiszen Ausztriában még internátusokban is csak 6 évig tanítják a siketnémákat, s a bécsi izraelita siketnéma-intézet mégis a legjobb hírvé intézetek között áll; az onnan kikerült növendékek talán nem vesznek el a társadalomra nézve? — De maradjunk hazánkban. Nézzük a budapesti izraelita siketnéma-intézetet. Itt is csak 6 évig tart a tanítás. És az innen kikerült növendékek is mind beszédbeli képességükre, mind az életben való megélhetési ügyességükre, bármely más intézetből kikerült siketnémák mellett megállják helyüket.

Hogy Németországban — mely országra a szakférfiak, mint a minta siketnéma-oktatásügy helyére olyan nagyon szeretnek hivatkozni — 8 éves a tanfolyam, azon senkise csodálkozzék. Azonban még itt is számos 6 osztályú intézet van. Németországban a

népiskolai oktatás is 8 évig tart. Furcsa volna ha a népiskolai oktatás 8 éve mellett a siketnéma-oktatást 6 esztendőre szorítanák.

Az externátusi nevelés előnyére, például állítom fel egyik magán-növendékemet. — E növendékem 6 évig tanult internátusban. Felment egészen a negyedik osztályig; onnan letették a harmadikba; végre mint képezhetetlent kizárták az intézetből. Ezen növendékem a múlt 1897/98 tanévben mint magántanuló — nyilvános vizsgán — jeles eredménnyel vizsgázott a siketnémák budapesti iskolájában. Nem az én napi egy órai tanításomnak, hanem a családi nevelés előnyeinek tulajdonítom ezt az eredményt.

Felvett tételeim harmadik pontja: *a párhuzamos osztályok felállítása még az externátusokban is káros volna.*

Lehetőleg szét kell szórni a siketnémákat a halló emberek között. Az össze-zsúfolt, kaszárnyaszerű nevelés, siketnémáink beszédben való előhaladásának megrontója. — Százötven—kétszáz siketnéma ha együtt van, egész siketnéma világot alkot magának; az élőszóval való beszédre nem is gondol, s a vége az lesz, hogy a jel-nyelvet akarja a siketnémák érintkezési nyelvévé tenni, mint azt a például felállított Németország siketnémái teszik.

Hat osztályú externátusban, 60—70 siketnéma van egy városban, ezek is családoknál vannak elhelyezve és csak az iskolában találkoznak egymással, s így kevés alkalmuk nyílik a jel-nyelv gyakorlására. Halló emberek között élve, azokkal kénytelenek élőszóval érintkezni úgy, hogy 6 év alatt okvetlen szereznek oly beszédképességet, mint az internátusban 8 év alatt. Az életben való jártasságban, az emberekhez való alkalmazkodásban és ezekkel való bánnitásban pedig határozottan felülmúlják azokat úgy, hogy 6 év után bátran elbocsájthatjuk őket az életbe és ott betöltik hivatásukat.

Tételeim negyedik, azaz utolsó pontjának haszna és szükségessége volta t. i. hogy *ismétlő tanfolyamok szerveztessenek*, semmi bizonyító okra nem szorul. A halló gyermekeknek is vannak ismétlő iskoláik, mennyivel inkább szükségük van erre a siketnémáknak.

A mesterség megválasztásában és a mesteremberekhez való elhelyezésben szükséges, hogy a szülők és az iskolák vezetőségei egyetértsenek s azt közös elhatározással tegyék; szükséges továbbá, hogy a gyermekek, a többnyire messze levő szülők helyett — mert az inasi évek is abban a városban töltendők, melyben az iskola van — az iskola vezetőségében lássák támaszukat.

A leánynövendékekre nézve is szükségesnek látom azt, hogy mig valamely kézimunka-ágot meg nem tanulnak, szintén az iskola felügyelete alatt legyenek.

Végeredményben tanulmányomat összefoglalva, teljes meggyőződéssel amellett vagyok, hogy a *8 osztályos internátusi rendszer törüllessék el, és helyette 6 osztályos externátusok ismétlő iskolákkal kapcsolatosan állíttassanak fel.*

Igy vélem hazánkban a siketnéma-oktatásügy felvirágozását elérhetni; így vélem a siketnéma-oktatás általánossá tételét megvalósíthatni.

—th.

A Braille-féle hangjegyrendszer fontossága a vakoknál.

Rég bebizonyított tény, hogy a közönséges hangjegyrendszer vakok részére nem alkalmas, mert dombornyomásban is nehezen érzékelhető. Érzékeltetése úgyszólván arra való, hogy a vakok megismerjék a látók hangjegyrendszerét, de arról szó sem lehet, hogy az ebben a hangjegyrendszerben nyomatott zeneműveket megtanulják.

Egészen más e tekintetben a Braille-féle hangjegyrendszer. Braille maga is vak volt és így legjobban tudhatta, hogy a sors mostohaságában osztályosai, a vakok előtt miképen lehet legkönnyebben felfoghatóvá, *érezhetővé* tenni az írást s a hangjegyeket. Az ő éles elméjének, ritka zseniálításának sikerült megoldani a nehéz problémát s bizvást elmondhatjuk, hogy Braille nemcsak úttörő, hanem alapvető volt ezen a téren, akinek mély szakértelmével párosult humanizmusa bevilágít a jövő századokba.

Értelmes, okos, gondolkodó fő volt, aki előtt egy cél lebegett: *egyszerű, de mégis világos s könnyen felfogható írásmóddal könnyíteni a vakok sorsán.* Ezt a célját el is érte s a mai nemzedék valóban hálás lehet iránta.

A Braille-féle hangjegyrendszer, ép úgy, mint a Braille abc, hat pontnak különféle módon való csoportosításán alapul. Nagyon természetes tehát, hogy ily módon sokféle combinatio lehetséges. A vakok hangjegyrendszerében körülbelül 140 különféle jel szerepel s ezekkel a jelekkel a látók hangjegyírásában előforduló összes combinatiókat ki lehet fejezni, sőt még a general-basszus jelzésére is létezik egy kifejlett systema e jelek keretében.

A Braille-féle rendszer a maga egészében rendkívül elmés és praktikus. Használhatóságát a külföld már régen kipróbálta; mióta pedig a vakok tanítóinak 1888-iki kölni kongresszusán a rendszert tökéletesítették, olyan vívmánynak tekinthető ez, amely nemcsak a vakok zenei kiképzésének, hanem a zenei pályán való boldogulhatásuknak is egyik legfigyelemreméltóbb, leghathatósabb eszköze.

A vakok hangjegyírása főleg a memorizálásra támaszkodik. A lapról való olvasás és játszás, a mi a látóknál olyan fontos, itt csak csekély mértékben s leginkább csak az éneknél jöhet tekintetbe. És mivel ez a hangjegyírás mindazt felöleli, ami a látók hangjegyrendszerében előfordul, — úgy, hogy a legcomplicáltabb zeneművek is átültethetők a Braille-féle rendszerbe, — könnyen érthető, hogy a Braille-hangjegyírás és olvasás elsajátítása nem csekély feladat és hogy hosszas gyakorlatot kíván. Ezért nagyon ajánlatos dolog az, hogy ennek a hangjegyírásnak és olvasásnak tanítását lehetőleg korán kezdjük meg a növendékekkel, mert így mielőbb elérjük azt a célt, hogy a tanuló leczkéljét nem hallás után, hanem a Braille-féle hangjegyekből önállóan tanulja.

Hogy pedig ez milyen fontos a vakok zeneoktatása tekintetében, ezt nem lehet eléggé hangsúlyozni. Épen azért a lehetőség

határai között *forszírozni kell* a növendékeknél a hangjegyekből való tanulást, mert ez, mint az alábbiakból kitűnik, sokkal előnyösebb a vak növendékekre nézve, mint a hallás után való tanulás, de meg magának a tanítónak a feladatát is megkönnyíti.

Ha ugyanis a növendékek nem hangjegyekből, hanem hallás után tanulnak, úgy a szükséges gyakorlatokat és darabokat a tanórákon kell nekik betanítani. *Ilyen módon pedig a zongora főtanszak növendékei közül egy órában csak egy növendéket lehet a kellő eredménnyel oktatni.*

De nézzük most az érem másik oldalát, s itt tűnik ki főleg a Braille-féle rendszer óriási előnye, a nálunk szokásos gyakorlat fölött. Ha a növendékek ugyanis hangjegyekből tanulnak, leckéiket a tanórákon kívül kell megtanulniok, úgy, hogy mikor elérkezik a tanóra, már el tudják játszani feladataikat. A tanárnak ilyen körülmények között már csak az a feladata marad, hogy meghallgatva a növendékek játékát, kijavítja az esetleges hibákat, és megadja a növendékeinek a darabok helyes technikai kivitelére, valamint a felfogásra és kellő értelmezésre vonatkozó szükséges utasításokat. *Ilyen tanmód mellett már most négy növendéssel lehet egy órában foglalkozni* s ettől eltekintve még a növendék az egyedül való tanulás által bizonyos önállóságra tesz szert, a mi a zene-tanulás terén szintén nem megvetendő eredmény.

Az is figyelemreméltó körülmény, hogy a növendékek sokat felejtenek. Nemcsak harmóniai, rythmikai, dinamicai és fraseologiai aprólékosságokat felejtenek el könnyen, hanem például az is előfordul, hogy a növendék leckéjét egyik napról a másikra elfeledi, vagy régebben betanult darabok mosódnak el egészen vagy részben emlékezetében. Már most, amikor a növendék ezeket a hiányzó részeket játszani próbálja, sokszor eltorzítja a darabokat s eltorzítva játszsza mindaddig, amig tanára az ismétlésnél a hibákat észre nem veszi s ki nem javítja. Ez pedig mind a hallásból való tanulás rovására írandó; mert ha a növendék hangjegyekből tanul, *az elfelejtett részeket mindig felújíthatja emlékezetében.* Tehát a hangjegyekből való tanulás sokkal *megbízhatóbb és alaposabb.*

A Braille-féle hangjegyekből való tanulás még azért is előnyös, mert ezáltal nagy mértékben fejlődik a növendék rythmikai érzéke mivel a különböző értékű hangjegyek helyes beosztásával neki magának kell rájönni a zenemű rythmusára. És nem természetes-e, hogy a vak örömet leli abban, hogy előtte teljesen ösmeretlen darabokat hangjegyekből képes megtanulni? Bizony örül ennek, sőt büszke az így elért önállóságra s fokozott ambícióval folytatja tanulmányait.

Nagyon fontos dolog az is, hogy a növendékek, ha jártasak a Braille-féle hangjegy-rendszerben, összhangzattani vagy contrapunktikus feladataikat írásban dolgozhatják ki; leírhatják saját zenei gondolataikat, vagy bármely nekik tetsző zeneművet. A Braille-féle hangjegyrendszer szerint való tanulás nemcsak az emlékező, hanem a többi szellemi tehetséget is foglalkoztatja, fejleszti és a növendékek intellektuális képességeit jelentékenyen fokozza.

A Braille-hangjegyrendszer gyakorlati haszna és értéke hatványozódik a vak zenészre nézve, ha elhagyja az intézetet és kilép az életbe. A vak zenész eddig, ha tanulmányai befejezése után távozott az intézetből, mások kegyelmére volt utalva a zeneművek betanulása tekintetében s önmagától úgyszólván egy lépést sem tehetett a zene terén. Itt tűnik ki aztán annak az önállóságnak a haszna, a melyre a vak zenész a Braille-féle hangjegyrendszer által szert tehet, s a melyről föntebb már megemlékeztem.

Az a nagyfontosságú tény ugyanis, hogy a Braille hangjegyrendszerben nyomtatott zeneműveket a vak önállóan olvashatja és megtanulhatja s ezáltal ismereteit folyton gyarapíthatja, első sorban lehetővé teszi azt, hogy a vak a koral haladhasson. Másodszor előmozdítja a vaknak a zenei pályán való sikeres működését, miáltal könnyebb lesz reá nézve a megélhetés és harmadszor csökkenti a másoktól való függésből eredő helyzet nyomasztó súlyát azáltal, hogy a vaknak saját lelke művelésében s a pályáján való működésben *önállóságot*, függetlenséget biztosít. Természetes, hogy mindez csak úgy vihető keresztül, ha a zeneirodalom termékeinek nagy részét, elsősorban a zongora és orgonára írt műveket átültetik a Braille-féle rendszerbe, hogy így egy nagyszabású s folyton gyarapodó könyv és hangjeggyűjtemény létesüljön a vakok részére, amelyből szükségleteiket olcsó áron megszerezhetik.

Mi még természetesen messze vagyunk ettől a boldog időtől, de a külföldön már nagyon szép haladás mutatkozik ezen a téren. A párisi, londoni, koppenhágai, düreni, berlini és bécsi intézetekben összesen mintegy 700 zenemű jelent meg eddig a Braille-féle hangjegyrendszerben s ezek a művek aránylag olcsó árért kaphatók Sauerwald kölni zeneműkereskedőnél, vagy az említett intézetekben. Az efféle művekből kiadott katalogusban a klasszikus zenétől a tánc-zenéig, Bach fugáitól a Strausz-keringig kig sokféle műfaj és sok szerző neve feltalálható.

Azt hiszem, az elmondottakban sikerült rámutatni azokra az igazán megbecsülhetetlen előnyökre, amelyeket a Braille-féle hangjegyrendszer a vakok zenetanítása terén biztosít. Nyugat-Európa művelt nemzetei, a kik nálunknál sokkal előbbre vannak e tekintetben, régen belátták már ennek a rendszernek a nagy fontosságát, a mely új, szebb jövőt tár fel a társadalom — nálunk még mindig mostoha-gyermekei, a vakok előtt. Ha egyéb eredménye nem volna is a Braille-féle rendszernek, mint az, hogy *önállóságra tanítja azokat, a kik eddig mások jóindulatára, örökös támogatásra voltak utalva*, akkor is megközelítettnek tartanám a czélt, a mely felé igyekeznünk kell; de mivel meggyőződésem az, hogy ez a rendszer alapját képezi a vakok jövő zenei kiképzésének, nyugodt lelkiismerettel szállok én is síkra e rendszer érdekében s fülhívom ennek nagyfontosságára úgy kollegáim, mint az illetékes szakkörök figyelmét.

Horváth Attila.

Adatok a siketnémák intézeteinek tantervéhez.

Hogyan jut a halló gyermek a nyelvnek birtokába és hogyan a siketnéma?

II.

Magának a nyelvtanítás módszerének társalgásinak kell lenni.

E most kimondott nyelvtanítási módszer mellett következő érvelésekkel élek:

1. Az eddig divatozó olvasási módszer, minthogy a szerinte kezelt nyelvanyag csak elbeszélő, vagy leíró alakú lehet, már eme természeténél fogva sem ölelhet fel annyi szóviszonyítási, szó- és mondatfűzési alakulatot, annyi szólásmódot és beszédfordulatot, amennyi a mindennapi beszélgetésben szükséges; míg ellenben a társalgás mindent magában foglal, a mi magát az életben előadhatja.

2. A társalgás gondolkozást tételez fel, annyira, hogy a ki nem gondolkozik, nem is bír társalogni; itt az ész activ közreműködésére van szükség, a mire az csakis önalkotó ténykedés mellett képes: míg ellenben az olvasókönyvi módszer iskolai értelemben vett betanulást — bemagolást — követel, sokszor minden gondolkozás nélkül, s így az ész működése nem öntermelés = nem produkálólag, hanem csak passiv módon = reprodukálólag (az előadottat utáncsinálva) működik.

3. Az olvasás módszerében (olvasókönyv segítségével) történő nyelvoktatás sohasem bír azzal, az észre munkáltatólag ható közvetlenséggel, mint az értelem forrásából azon frissen csörgedező élő szóbeli társalgás. Az olvasmány mindenkor valami elmúltnak vagy legalább távolabbinak többé-kevésbbé erőszakos vagy legalább is mesterkéltnél elővétele, míg ellenben a lépten-nyomon kínálkozó beszélgetés (a társalgás) a mindenkor kéznél levő esemény-, természeti tünemény- s a gyermek nézeteihez s vágyaihoz, szóval olyan valamihez fűzhető értelmi és szervi művelet, a mely a gyermek közvetlen környezetében merül fel vagy onnan vehető s így őt legközelebről érdekli.

4. A társalgás tapasztalati s önmagát magyarázó, míg valamely elővett olvasmány talán épen nem tapasztalati s ezért csak hosszú magyarázgatás után érthető meg.

5. Az olvasmánynak még oly hibátlan elmondásánál is még mindig nyitva marad az a kérdés, hogy vajjon a gyermek azt, a mit tudni látszik, egyúttal érti-e is?

Míg ellenben a társalgás az értésnek olyan szigorú ellenőre, hogy mihelyt a gyermek társalog, már értenie is kell, a mit mond.

Következik, hogy a siketnémát mielőbb, már a szóhangok és szavak betanítása után, azaz már olvasgató korában kell a neki megfelelő és tőle várható társalgási ügyesség birtokába juttatni, a mit csak úgy érhetünk el, ha semmi fáradságot nem kímélünk, hogy őt a kedvező alkalmából kifolyólag a szükséges nyelvvalaki és mon-

datszerkesztési sajátságokba gyakorlatilag bevezessük. Mindehhez nem elméleti magyarázat, hanem a tényeknek átnézhető s lehetőleg egymást magyarázó, logikus csoportosítása szükséges csak.

A mi nyelvtanítási főelvünk tehát ez: „Képezze minálunk a tanítási főelvet a folytonos társalgás (beszélgetés és beszéltetés) és a társalgás közben szükségesnek mutakozó útbaigazítások megadása.“

Maguk ezek, a társalgás közben nagy bőséggel szükségesnek mutakozó útbaigazítások lehetnek ép úgy hangoztatásiak, mint a fogalommagyarázat, szó- vagy mondatyszerkesztés körébe vágók. Ezek az egész tanfolyamon keresztül nagy gonddal és praecisitással kezelendők és a felmerülő eljárások nem idegen nyelvek, hanem a magyar nyelv természeténél után ítélendők és formulázandók meg. (Eddig jobbadán német szerzők után indultunk.)

Arra, hogy főleg nyelvünk természetét találom hangsúlyozandónak, a következő okokat hozom fel:

1. Nálunk nagy különbség van a lágy és kemény mássalhangzók között, mert más a *sír* mint a *zsír*; a *gép* mint a *kép*; a *rész* mint a *réz*; a *láda* mint a *láta* stb.

2. Majdnem mindig érteményváltoztató s így lényegbevágó különbség van a rövid és hosszú magánhangzó között, az egyes és kettőzött mássalhangzó között, pl. hal, hál; mez, méz; kezdé, kezdé; lessek, lessek; szeretem, szerettem stb.

Ezeknek, amik itt mondatnak, hibátlan visszaadásához a siketnéma részéről nagyfokú tiszta kiejtés és hangszínezés kívántatik, amik csak folytonos mechanikai gyakoroltatás (fonetizálás = articulálás) által érhetők el.

3. A: c, cs, gy, ly, ty, ny összetett mássalhangzók eredetére és természetére nézve sem találhatni meg idegen nyelvekben a kellő támpontokat, amennyiben elemeikből való keletkezésük csakis nyelvünkben mutatható ki kézzelfoghatólag s így tárgyalásuk vagy betanításuk sorrendjét is az őket összetevő alkatelemek egymásutánjához kellene szabnunk. De ha mindjárt meg is van az idegen nyelvekben egyik-másik ilyen hang, akkor sem vehetjük a siketnémák oktatásánál hasznát, minthogy az idegen nyelvek írása nem mindig fonetikai, hanem igen sokszor történelmi. Pl. a *Schule* a *schola* csekély átalakulása; a francia *cher* = ser, a latin *charus*ból lett.

4. Összes viszonyítási eseteink ragok és névutók által történnek, míg ellenben a németeknél, akikre legjobban szeretünk hivatkozni, mindez a név előtt álló szócskák (névmások, praepositívók) által történik.

5. Maguk a ragjaink és névutóink is személyragozhatók, ami az idegen nyelvekben teljesen ismeretlen.

6. Igeragozásunk majdnem teljesen körülírás nélküli, azonfölül képzőkkel, mód- és időjellegek segítségével történik; míg ellenben a német sok idő és mód kifejezésére, sőt az egész szenvedő igeragozásra csakis coniugatio periphrasticával bír.

7. Nekünk van határozott és határozatlan tárgyú (alanyi és tárgyi) igeragozásunk, a németnek nincs.

8. Nekünk van műveltető, szenvedő és ható igeképzőnk, melyek a németben hiányzanak és a megfelelő igefajokat (kivéve némely műveltetőket) körülírással vagy módbeli igéssel fejezi ki.

9. Képzőink, a mily páratlanul bőven vannak, épen olyan érthetőek és szemléltetésre alkalmasak.

10. Nem szabad végül felednünk nyelvünknek olyatén sajátosságait sem, melyek ügyes tanító kezében a tanítást érdekessé és könnyűvé tehetik, amire a magyaryelv szóelemeinek sokszor majdnem tetszésszerinti csoportosítása vagy igen csekély változtatása nyújtja a megkívánt példának egész özönét. A hangzónyújtás mássalhangzóktöltetés, a keménység és lágység okozta érteményváltozást illetőleg már fentebb mutattunk be példákat, itt pedig még a következőkre kell a figyelmet felhívunk:

a) néha alig pár szóelemből egész szó- és mondatsor képezhető.

Pl. *pad*. Ennek: a, d, p elemeiből még

1. következő szók képezhetők:

ad, papa, pápa, dada, apa, apad;

névelővel: a pap, a pápa, stb;

ragozva: ada, adá, adád, add; papád, dadád, papád; apada;

névelő és birtokrag: a papád, a dadád.

2. Mondatok: a pap ad, —ada, —adá; a dada ad stb; apa add! = add apa! stb.

b) Igen sok szavunk megfordított írással új szót ad: láb, bál; lát, tál; lét, tél stb.

c) Sokszor valamely meglevő szónak csak magánhangzóját kell megváltoztatnunk s kész az új szó. Péld. agy, ágy, egy, így, úgy, ügy; kar, kár, kér, kor, kör stb.

Mindezek nemcsak a tárgyalt hang fonetikus begyakorlására nyújtanak bőséges alkalmat, hanem a fogalom magyarázatára is.

De épen ilyen eredeti a mi szórendünk és vele kapcsolatban a hangsúlyunk is, melyekkel szintén érdemes lesz alkalomadtán foglalkozni.

E magyaryelvi specialitásokra nézve, melyek a tanítást érdekessé, könnyűvé, eredetivé, más szóval nyelvünk géniusának megfelelővé s így természetessé teszik, hiába keresünk a németeknél útbaigazítást.

Az a tanító, a ki a nyelvnek birtokában van, sohasem fog anyag dolgában fennakadni, hanem azzal épen úgy fog rendelkezni, mint maga az élet. Hogy ismétljem, a mit már fentebb mondtam: *A különbség csak az, hogy a míg a halló gyermek az élet tarka összevisszaságából öntudatlanul választja ki a céljainak megfelelő nyelvi anyagot, s így önerejével tanul meg beszélni; addig a siketnéma-tanítónak kell növendéke helyett az anyagot az elérendő cél tudatával egybeállítani s őt ugyancsak erősen fegyelmezett iskolai úton beszélni megtanítani.*

Budapesten, 1899. március 16-án.

Pivár Ignác.

A siketnéma leánynövendékek kézimunka oktatásáról.

Istennek segedelmével nyolc éve már, hogy a siketnéma leánynövendékeknek a kézimunkát tanítom. Ezen idő alatt szerzett tapasztalataimról akarom szerény véleményemet elmondani.

Nézetem szerint a siketnéma leánynövendékek kézimunka-oktatásának okvetlen oly irányban kell haladnia, hogy szakiskolájukban megtanulhassák mindazon dolgokat, amelyeket a halló növendékek a közép- vagy ipariskolában tanulnak.

Már csak annál az egy oknál fogva sem volna elég, ha annyival akarnánk megelégedni a siketnéma iskolákban, mint amennyivel a hallók elemiiskolájában megelégszenek, hogy a siketnéma-növendék, mikor az első osztályba lép, már annyira kifejlődött, mint egy 2-ik esetleg 3-ik osztályos hallónövendék. Igaz, hogy az első osztályban csak a legegyszerűbb dolgokkal kezdhethjük meg a tanítást, ép úgy mint a hallók első elemi osztályában, de a haladás nálunk sokkal gyorsabb lehet mint ott, úgy, hogy a mit a halló növendékek a négy elemi osztályban végeznek el, azt mi két év alatt elvégezhetjük. A gyorsabb haladás aztán lehetővé teszi azt, hogy a felsőbb osztályokban a fehér- és felsőruhanemű szabást és varrást is elővehetjük. Azonban, hogy így haladhassunk, első sorban is több munka-órára van szükségünk, mint a hallók iskolájában. S mivel mint előbb említém, növendékeink előrehaladottabb korúak a hallóknál, nem kell félnünk attól, hogy az óratöbblet testi nevelésük szempontjából rájuk nézve ártalmas lesz.

Kivánatos továbbá, hogy lehetőleg úgy vezessük a kézimunka-oktatást növendékeinknek, hogy azok öntudatosan, gondolkozva dolgozzanak és hogy önállóságra szokjanak. Kezdjük meg, mindjárt az első osztályban a legegyszerűbb kötésmintánál, rajzoljuk le annak képét a táblára. Erre azért van szükség, hogy növendékeinknek megkönnyítsük a szemek olvasását, hogy lehetőleg maguktól tudjanak ilyen minták után kötni. Ha eleinte nehezen is megy, de a későbbi eredmény megjutalmazza fáradozásunkat. A második osztályban vegyük igénybe a növendék számtanismereteit; mutassuk meg, hogy mikép vegye a tizet kétszer, háromszor, vagy mikép vegye a felét, hogy lehetőleg már korán szoktassuk önállóságra. A készitendő mintát rajzolja le és mondja el hangosan (pl. a kötésnél ezt: Egy sor sima szem; három fordított szem,) úgy a mint a készitendő minta kívánja.

Nevezze meg a munka-eszközt s az anyagot a melylyel dolgozik; továbbá ennek színét, minőségét s végül a készitendő tárgyat.

A felsőbb osztálybeli növendékek önállóan rajzolják le a készitendő munkák mintáit és a beosztásokat is lehetőleg magok végezzék.

Szabják ki az alsóbbosztálybeliek tárgyait, hogy gyakorlottságuk fejlődhessek.

Az ügyesebbekkel változtattassunk át egy-egy mintát kisebbre

vagy nagyobbra avégből, hogy lássák, miként lehet egy mintát több tárgyra is alkalmazni. Az így vezetett tanítás eredménye az, hogy nemcsak öntudatosan és gondolkozva dolgoznak a növendékek, hanem mindjobban megkedvelik a munkát és önállóságra törek-szenek. Volt olyan növendékem is, a ki szabad idejében rajzolt magának kisebb mintákból szép, nagyobb tárgyakra való mintát.

Lerajzolta a társai által készített munkák mintáját azért, hogy midőn eltávozik az intézetből, magával vigye. Ez ugyan nem épen szükséges, kivált jobb módu növendékeknek, kik oly helyzetben lesznek, hogy szaklapot is képesek lesznek jártni. Ezen szakla-pokban vannak szebbnél szebb kézimunkarajzok, nehezebb és nehe-zebb változásokkal. Minthogy a világ mindig halad, minden változás a divat szeszélyének van alávetve. Ezen változásért tartom okvetlen szükségesnek, hogy a kézimunka tanításnál a kézimunka rajzolása is taníttassék.

Az így vezetett tanítás lehetővé teszi a további önképzést s képes lesz a növendék ezen változással maga is egy fokon haladni.

Röviden még csak azt jegyzem meg, hogy lehetőleg mellőzzük növendékeinkkel a mintakendők készítését, mert: ami időt és anya-got ezekkel felhasználunk, azalatt és abból sokkal hasznosabb tár-gyat készíttethetünk.

A mintakendőn való tanulás után okvetlen szükséges, hogy a növendék kész tárgyat is csináljon ugyanabból a munkanemből; ez leend a tanításnak eredménye.

Kivétel a horgolás és kötés. Ebből a két munkanemből ké-szítsenek növendékeink mintaszallagot úgy, hogy az alsóbb osztályban megkezdik a könnyebb mintával s tovább haladva minden évben készítsenek hozzá fokozatosan nehezebb mintákat, hogy ebből a két munkanemből legyen mintaszallagjuk, mert ezeknek az életben hasznát veszik. Kössön és horgoljon hasznavehető tárgyakat is, betéteket, csipkéket — a két utóbbit használja fel a felsőbb osz-tályban a fehérnémű varrásnál ezek díszítésére. De már a hurkolást és jegyzést a helyett, hogy mintakendőn tanulná, hurkoljon körül egy zsebkendőt s jegyezze meg. Ez talán nem lesz ép oly tökéle-tes, mintha előbb mintakendőn tanulta volna, de a cél el van érve; ezzel megkezdjük a hurkolás és jegyzést tanítását.

Tovább haladva, a hurkolás és kézihimzéssel hurkoljon fehér-néműre cakkokat, hímessen betéteket, miket szintén a felsőbb osz-tályban a fehérnémű varrásnál használhat fel.

Ugyan így a keret vagy domború himzésnél hímessen beté-teket, alkalmazza fehérnéműre, mert szükséges, hogy a fehérnémű varrásnál ezek díszítését is tanulják. Jegyezze meg a készített tár-gyait, hogy a rend és szépirántí érzéke fejlődjék. Végezze el a saját ruháin a fehér- és színesruhaneműek foltozását s beszövését. Tartsa mindég szem előtt a hasznost, csinost és takarékoságot.

Miután az eddig elmondottak, 8 évi tanításom közben szer-zett tapasztalataimat képezik, azon reményemnek adok kifejezést, hogy ezen tapasztalataimnak kartársaimmal való közlésével, sze-

retett növendékeinknek kézimunkában való előmenetelét egy parányival is előbbre vinnem sikerülend.

Kolozsvárt, 1899. ápr. havában.

Zattler Ida.

Ausztria és Németország néhány nevezetesebb siketnéma-intézetéről.

A nagym. vallás- és közoktatásügyi m. kir. Minister úrhoz felterjesztett tanulmány-
úti jelentés.

— Irta: **Eliás J.** (Arad.) —

(Folytatás.)

IV. A berlini kir. intézet.

Berlinben van a királyi siketnéma-intézet, mely a tanítók kép-
zésével is meg van bízva, és a városi intézet.

A németországi intézetek közül különösen kettő versenyez a
vezérszerepért: a Majna melletti frankfurti és a berlini kir. intézet.
Amaz kisebb iskola, a hol összesen 25—30 gyermeket tanít a je-
lenleg élő siketnéma-tanítók legnagyobb praktikusa: Vatter, kinek
még 3 tanító segédkezik. Ha mindegyik tanítóra egy-egy osztályt
lehetne számítani — a mit azonban az ottani sajátos viszonyok
között nem lehet tenni — mindegyikre csak 6—7 tanuló jutna. Ez
az iskola tehát már ennél az oknál fogva sem tekinthető minta-
iskolának. A berlini kir. intézet ellenben teljes 8 osztályú intézet,
a hol, a legfelsőbb osztályt kivéve, minden osztálynak meg van a
maga tanítója és viszont minden tanítónak a maga osztálya. Az
itteni tanítók közül az igazgatón kívül még többnek elismert neve
is van. Ezekből az okokból siettem ebbe az intézetbe, hogy szak-
ismereteimet itt, a német módszer legüdébb forrásánál bővíthessem
ki. Ha ebben az intézetben több szegényebb sorsú szülő gyermeke
volna, teljes joggal lehetne minta-intézetnek odaállítani.*) Az ebben
követett tanítási módszer, a tanítók lelkes és szakavatott munkál-
kodása az iskolai helyiségek egyszerű, de célszerű volta és tani-
tási szerekkel való gazdag felszerelése valóban olyan, hogy mind-
ezekkel becsületesen kiérdemelte azt az első helyet, a mit ma a
németországi intézetek között elfoglal.

A nyolcadik osztálytól kezdve fel az elsőig (ott ilyen a sor-
rend) mindegyiken észre lehet venni az egységes vezetést, az egy-
séges munkálkodást.

Nyolc napot töltöttem itt, mely idő alatt bő alkalmam nyílt a
tanítás szellemébe behatolni.

*) Többnyire a jó- és jobbmódú szülők igyekeznek gyermekei ket itt felvé-
tetni. Az igazgató állítása szerint legszegényebbek közülök a papok, tanítók és kis
hivatalnokok gyermekei.

A hospitálás sorrendjét Walther iskola-tanácsos igazgatóval úgy állapítottuk meg, hogy mindegyik osztályban egy-egy napot fogok tölteni, csupán csak a két legfelsőbb osztályra jutott csak félannyi idő; előzőleg azonban már jelen voltam ezen osztályok rajz- és kézimunka-tanításán.

A helyszínén felvett jegyzeteimben mindig örömmel fogok lapozgatni, mert azok sok tanulságos dolgot foglalnak magukban. Nem lehet azonban feladatomban, e helyen ezekkel bővebben foglalkozni. Különösen kiemelendők a következőket vélem:

1. A kiejtés tisztasága — csak kevés gyermekét kivéve — mindenütt meglepő, a mit annak tulajdonítok, hogy a gépies beszédgyakorlatokra különös gondot fordítanak, a hibák kiirtására nemcsak az azokra kiszabott órákban, hanem minden alkalommal törekszenek. Itt-ott azonban kissé erőlködve, vállfelvonogatással is beszélnek és látszik, hogy a beszéd nehezökre esik, a mi a beszélési kedvre nézve nem maradhat káros befolyás nélkül.

2. A tiszta kiejtésre való oktatás mellett nem hanyagolják el a nyelv tartalmi részét sem; ez abból tűnik ki, hogy a gyermekek gondolataik kifejezésére igen sokszor képesek synonymákat használni, ami bizonyára ismereteik aránylagos gazdagságáról tesz tanúságot.

3. A grammatikai alakok használatában is kitűnnek sok siketnéma-intézet növendékei fölött.

4. Nem egyszer, különösen az olvasási és a számtani órákon volt alkalmam arról is meggyőződni, hogy az alaki képzés, a gondolkodási erő kiképzése, nem tekintetik itt másodrendű kérdésnek.

5. Aránylag véve sokat használják a közlő tanítási alakot és a siketnéma-intézeteknél annyira elharapódzott az az eljárás, hogy a legtöbb anyagot kérdések és feleletek alakjában közvetítik, itt ritkábban fordul elő.

6. A tanított dolgokat nem írják rögtön a táblára, hanem csak az egy egészét képező anyag eltárgyalása után, hogy a tanítás menete ne zavartassék és hogy a gyermekek lehetőleg a nyelv beszédalakjában, élőszóban gondolkozzanak. Sokszor megtörténik azonban, hogy az új szót rögtön felírják, a mi az új-német módszer elméletével ellenkezik ugyan, de részemről ezt az eljárást helyesnek tartom.

7. Az osztályokban vannak ugyan szekrények tanítási szerekkel, de mindazt, a mi a tanítás folyamán, akár véletlenül is, sokszor szükséges, mégsem lehet azokban elhelyezni. Ilyenkor jó szolgálásokat tesznek a jó szemléltető képek, melyeket azonban Berlinben nem szoktak az osztályokban a falakra kifüggeszteni, és avval indokolván, hogy a tanítás ne képekre, hanem valódi tárgyakra, vagy legalább is jó modellekre támaszkodjék. A képek használata azonban még sincs egészen kizárva. Előfordult azonban néha-néha, hogy sem tárgy, sem modell, sem pedig kép nem lévén kéznél, a tanító jelekhez fordult, a mi bizonyára helytelenebb eljárás, mint az, midőn a képekkel legalább pótoljuk az épen szükséges tárgyat. Ebből az okból vagyok híve a jó képek falrafüggesztésének.

8. A 7. pont alattiaktól eltekintve azonban a tanításnál szemléltetőleg járnak el; különösen élvezetes volt néhány osztályban a fogalomkifejtés; egyik osztályban a földrajtanítás, másutt ismét a számtan tanítása. Szóval, derék munkát végeznek itt.

9. A rajztanítást nem tartom eléggé gyakorlati irányúnak, sem paedagogiai szempontokból egészen helyesnek, a mennyiben nézetem szerint, nem a szabadkézzel, hanem inkább az eszközökkel való rajzolással kellene kezdeni, a miben az egyik rajztanító nekem igazat is adott.

10. Úgy a fiúk, valamint a leányok kézimunka-oktatása is szakavatott kezekre van bízva; előbbit az általánosan elterjedt lipcei iskola módszere szerint tanítják.

11. A tanítók rendes heti óraszámja 24; az igazgató is tanít, még pedig a legfelsőbb osztályban a hittant; a rajzot, tornaszatot és kézimunkát külön díjazásért tanítják. A gyermekekre nézve a heti óraszám 34—36 óra.

12. A tanítóképző tanfolyam jelenlegi 12 hallgatóját Walther igazgató, Bludau tanító és dr. Lucae egyetemi tanár tanítják. Az oktatás itt abban az irányban történik, a melyet Walther korszakalkotó „Handbuch“-jából ismerünk.

Szép emlékekkel távoztam ebből az intézetből; az itt látottak sok és bő anyagot adtak elmélkedésre és nem egy oly dolgot tapasztaltam itt, a mit siketnéma növendékeink javára itthon is értékesíteni lehet.

*

Egy délutánt arra fordítottam, hogy meglátogattam dr. Gutzmann Hermann beszédorvost, kivel már a berlini siketnéma-tanítóknak október 15-én tartott ülésén ismerkedtem meg. Dr. Gutzmann, ki szakmájában a legelső európai tekintély, épen négy orvosnak, kik között egy orosz és egy francia is volt, előadást tartott a dadogás gyógyításáról. Érdekesekek voltak laryngoscopiai mutatónyai. Ezen előadása befejezése után a dadogás gyógyításáról beszélgetvén vele, többek között azt is mondta, hogy szomorú tapasztalatai arra indították őt, hogy népiskolai tanítók részére nem tart többé cursust. Tapasztalatai szerint a 10—12 gyermekből álló csoportok még kitünő szakember által sem taníthatók eredményesen, legjobbnak az egyéni kezelést tartja. (Folyt. köv.)

Tankönyv-ismertetés, illetve bírálat.

A jelen tanévben két A B C és olvasókönyv került ki a vakok bpesti orsz. m. kir. intézete tulajdonát képező speciális nyomdából, jóváhagyva mindkettő a vallás- és közoktatásügyi m. kir. minisztériumnak 69460/1897. számú rendeletével; és pedig egyik: „Magyar A B C és olvasókönyv, írta: Göncy Pál. A vakok oktatására alkalmazta: Mihalik Lajos. Budapest. A vakok orsz. tanintézete könyvnyomda-

jából. 1898.;" a másik: „Magyar A B C és olvasókönyv, írta: Göncy Pál. Braille rendszere szerint a vakok oktatására alkalmazta: Mihalik Lajos. Budapest. A vakok orsz. tanintézetének könyvnyomdájából. 1898.“ címmel. Mindkettő a fenti intézet tulajdona s ugyancsak ott szerezhető meg is.

Mielőtt ezen két igen nagy horderejű tankönyv ismertetésébe, illetve bírálataiba bocsátkoznám, legyen szabad pár szóval igen rövid visszappillantást vetnem a múltra, hogy ugyanis létesítése óta mily tankönyvekkel rendelkezett az intézet e két mű megjelenéséig, hogy így annál fényesebben tűnhessék ki ezek fontossága, hasznossága.

Hazánkban a vakok oktatásának alapja 1825-ben vettetett meg Klein Jánosnak, a vakok bécsi intézete nagynevű igazgatójának felszólalására József nádor által, s ugyancsak ez utóbbinak e tekintetben is fáradhatatlan ügybuzgalmának, a legmagasabb fokon álló humanitásának s nagytekintélyű befolyásának köszönhető a vakok jelenlegi intézete is, mely 1842-ben épült. A hazai vakok oktatás-ügye alapításától — 1825-től — egész 1873-ig egy bizottmány vezetése alatt állott, amikor is azt az állam vette gondozásába, vagyis az intézetet államosította. Az intézetnek ez ideig semminemű tankönyve nem volt, noha már az 1870. évben a betűzés, olvasás, írás Hebold, nyomtatás Klein rendszere szerint, magyarnyelv, németnyelv, számtan, egészségtan, földrajz, történet, természettan s természetrajz képezték az egyes osztályok tantárgyait. Az 1890—93—94. évben kaptak az osztályok egy-egy Klein rendszerű, gyöngnyomású olvasókönyvet, mely a közönséges latin nagybetűk kidomborított alakjaiból állított össze. Ezek képezték az intézet tankönyv állományát s használtattak egész 1898-ig, sőt használtatnak jobbak hiányában a II—IV. osztályban még most is. Hogy kézitankönyvek nélkül még érzéküeknél is mily lassu s nehézkes lehet a haladás s mily hiányos az ismeretnyújtás, azt mindnyájan tudjuk, s így könnyen elképzelhetjük, hogy a vakok oktatásánál az ilyen hiányok lépten nyomon mily ólomsúlyként hatnak a szegény növendékekre, a kik kizárólag csak a tanórák alatt eleveníthetik fel a már szerzett ismereteiket, az ujakat pedig a legmegfeszültebb figyelemmel szintén csak a tanórán kénytelenek elsajátítani, amelynek egyik fele magyarázásra, másik fele pedig a magyarázat megszilárdítására fordítandó. Hol marad ezek után idő még a számonkérésre? Sokat, igen sokat lehetne írni az ily miseriák szülte hátrányokról, amelyekkel általában mindnyájan tisztában vagyunk, miért is nem kívánok ezekről részletesebben szólni, hanem áttérek ezek után tulajdonképeni célomra.

A fentiek szerint rövid vázlatban feltüntetett tények arra indították a magas minisztériumot 1895-ben, hogy a vakoknak ily szomorú viszonyok közt egy fél századon keresztül tengődő *egyellen* hazai intézetét egész szervezetében reformálja, a melynek egyik főtényezője, hogy az 1897. évben megbízta az intézet egyik tanárát, Mihalik Lajost, nevezett két A B C és olvasókönyv megírásával is. — Lássuk ezek közül az elsőt, vagyis a „Magyar A B C és olvasókönyv. Írta: Göncy Pál. A vakok oktatására alkalmazta: Mihalik Lajos.“ címűt, amelyet általánosan a vakok intézeteiben röviden Klein-féle rendszerű olvasókönyvnek neveznek azon oknál fogva, mivel a benne szereplő betű-alakoknak a vakoknál való célszerű használhatóságát ő fedezte fel, ő honosította meg s tőle vették át az idegen államok vakok intézetei is.

Míg azonban Klein a betű-alakokat gyöngnyomásban (pl. = a) tüntette fel, addig ma már az ily fajta olvasókönyvben a betűalakok vonal-nyomás-

ban (így **A** = a) vannak előállítva, mivel ily alakban a betűk érzékelhetése a növendéknek sokkalta könnyebb, de a tanár szemének is jobb s általában kellemesebb benyomást gyakorol. Ily vonalnyomású betűalakokból áll ezen fenti tankönyvünk is, melyet ezentúl nevezünk röviden Klein-féle A B C-és olvasókönyvnek. Itt kell megjegyezni, hogy ezen Klein-féle betűalakokat az intézetbe jutott 8—10 éves kis vak gyermek az első évben az előkészítő osztályban tanulja megismerni mint a hangnak képét nagyított, majd kisebb alakban, itt tanul meg ezen mozgatható betűkkel egyes szokat s rövidebb mondatokat kirakni, azokat érzékelve, összekapcsolva elolvasni. A második évben jó át az első osztályba; itt kapja kezébe ezen olvasókönyvet s itt tanulja meg az ezen alakú betűkkel való írást, nyomtatást, az úgynevezett Klein-féle írást, a melynek szükségességével s hasznosságával párosul ezen olvasókönyv. Ennek használásával tanulja meg a vak gyermek a Klein-féle írásnak elolvashatását, a melyet általában a látókkal való levelezésre használ.

A mi e műnek szellemi tartalmát illeti, általában jónak, e fokon igen célszerűnek, gonddal összeállítottnak kell jelezni. Van azonban a 10. l. a „h“ betű ismertetésénél a 4. sorban egy mondata, amelyen nem kevésbé ütköztem meg. A jelzett helyen ugyanis ez áll: „*A ruha barna.*“ Nem tudom elgondolni, mily nézet vezette a mű szerzőjét mint szakembert, mikor e mondatot, mint tárgyalandó anyagot felvette olvasókönyvébe? Hogyan, mily módon véli elérhetni e mondat értelmezésével a tulajdonképeni célt, vagyis, hogy a 9—10 éves vak gyermek, ki soha nem látott, *valódi fogalmat* szerezhetne a *barna* színről? Mint szakember legjobban tudja, hogy még a felnőtt korban megvakult művelt embernek, tehát a műveltnak nevezhető vaknak is évek multával lassanként, de mindig fokozatosabban elmosódnak emlékéből a látás által szerzett színfogalmak, *lévén* azok tisztán fénytani benyomások. Megengedem, miszerint lehetnek egyesek, kik az idealismus világában élve, képesek oly állítások elhangoztatására, hogy igenis a vak megtanítható a színek valódi fogalmának elsajátítására, még pedig oly formán, hogy az egyes színeket egyes zenei hangokhoz viszonyítja, hozzá kapcsolatba. Erre azonban szerény véleményem az, hogy kárbavesztett fáradozás, a vakok oktatásához felette drága időnek elfecsérlése minden megfelelő eredmény nélkül, mert messze, igen messze állunk még azon általános műveltségi foktól, hogy a vakok képzelőtehetségét ily meszemenő hasonlatokkal annyira felcsigázhassuk, hogy a színről csak elvontan is megközelítő fogalmat alkothatnának maguknak. Föltéve azonban, de ez idők szerint meg nem engedve, miként e mondat tárgyalásával sikerült a kívánt célt elérni, ily alakjában azért sem tartom helyesnek, mert a vak növendéket ama helytelen nézetre vezetheti, hogy általában minden ruha barna; azért jobb lett volna — habár ezen alakban sincs hivatottsága az olvasókönyvben helyet foglalnia — így: e ruha barna. Távol legyen tőlem, mintha az itt elmondottakkal azt kívánnám a vakok oktatóitól, hogy tartózkodjanak vak növendékeik előtt a színek neveit használni, hanem hogy ilyenmő ismeretek közlésére közvetlen alkalom nyílik a játékok, séták és a szabad időkben való társalgáskor.

A 10. l. ugyancsak a „h“ betűnél a 6. sorba e mondat áll: „Hét nap van a hétben.“ Szerintem ez a gyermek természetes nyelvezetének jobban megfelel ily szórenddel: A hétben hét nap van; így magyarosabb is. Ugyancsak egy ily természetű mondat van a 11. l. a „z“-nél, 3—4. sorban; „Itt tűz van a háznál.“ Ezt is jobb lett volna így venni: Itt a háznál tűz van; főleg pedig azért, mert sem az első, sem ezen második mondat környezetében nincs semmi oly fogalom köz-

vetítve, a mely nevezett mondatoknak szerző részéről oly szörenddel való előállítását megkivánná.

A 42. l. a „ty“-nél az 1. sorban van e szó: „gatyá“. Tekintve, hogy osztályaink vegyesek s hogy e szó a leány-növendékek szemérmét sérti (mint ezt a gyakorlatban is volt alkalmam tapasztalhatni, hogy ugyanis e szó olvasásánál egyik-másik leányka a fülét befogta) elmaradhatott volna.

A mi a tankönyvnek nyelvezetét illeti ezeken kívül, egyszerű, világos, fokozatos, a vak gyermek e fokon álló szellemi képességének megfelelő, tiszta.

A betűk ismertetésénél nem a Gönczy-féle sorrendet alkalmazta igen helyesen, mivel a vakoknál a betűket nem a könnyebb leírhatása szerint kell csoportosítani, hanem a *betű-alakok* könnyebb érzékelhetését kell szem előtt tartani. E tekintetben a sorrend általában megfelelő.

Az egyes betűk begyakorlására irányuló szavak és mondatok csoportosításánál az érzékelési nehézségekre fektette a fősúlyt ép úgy, mint a rokonhangzásra, miért is a szótagokat eleintén külön választva adja, sőt a hosszabb s nehezebb helyesírású szavakat még később is.

Vallás-erkölcsei és nemzeti nevelés szellemébe ütköző részleteket nem foglalt magában; beosztása, a gyakorlatok fokozatossága, az egyes olvasmányok megválasztása s a kellő helyen való alkalmazása, főleg mint beszéd- és értelmi gyakorlatokat pótlók, nagy gondosságról tanuskodnak.

Általában véve az egész mű tartalmából kiérzik, hogy azt tanító-ember írta, ki tudatában él a vak gyermek szellemi képességének s így megválasztottan tudja adni időnként, fokozatosan a fejlődésre szükséges tápanyagot. Bátran el lehet mondani, hogy ezen A B C-és olvasókönyv a vakok intézete I. osztályában örök időkre betömte azon tátongó űrt, mely eddig fennállott. Kívánatos, hogy minél előbb mondhassuk ezt el a többi osztályainkról is.

A míg azonban így szólhatok a Klein-féle A B C-és olvasókönyv szemléltetelméről, sajnos, nem járhatok el mindenben hasonlóan annak kiállítását, főleg nyomását illetőleg. Erről szólva előre kell bocsájtanom, hogy utánjárásom folytán sikerült magát, a magas miniszterium által jóváhagyott kéziratot megszerezni s így jutottam ama kedvező helyzetbe, hogy a kézirat és a használatra kiadott nyomott tankönyv tartalmát illető lényeges eltérésekre is rámutathatok egyéb nyomási hibákon kívül, a mikor is egyes betűket vagy egészen kihagyott az egyes szövegből, vagy másokkal cserélt fel a nyomda, minek következtében úgy az egyes szavak, mint némelyütt az egész mondatnak is igazi értéke, jelentése megváltozott vagy semmit jelentővé alakult, esetleg helyesírás szempontból esik kifogás alá. Ilyenek:

miniszteri, *miniszteri* helyett a címlapon; *eljöl*, *eljöll* helyett, 19. l.; *v-n*, *van* helyett, 20. l. a k-nál 14. sorb.; *mondola*, *mandola* helyett, 12. l.; *azonal*, *azonnal* helyett, 29. l.; *derekaasan*, *derekasán* helyett 34. l.; *megállja*, *megáldja* helyett, 36. l.; *ebpöl*, *ebből* helyett, 41. l.; *pézt*, *pénzt* helyett, 56. l.; stb.

Továbbá: *A fűzfa drága*, e helyett ezt kellett volna nyomni: *A lúzifa drága*, 22. l.; a fűzfa olcsó, csak igazat tanítsunk. *A szarvas szénát eszik, fűvel* kellett volna írni, 27. l. Egyes helyeken önálló szavak maradtak ki pl. 6. l. *pap*; 8. l. *láb*, *bűnlet*; 15. l. *sajt*; 22. l. *felnő* stb. stb.

Másutt a mondatokból maradtak ki egyes szavak, mint 28. l. 3. sorból *ének és*; 29. l. 2. sorb. *valami*; 28. l. 8. sorból *hát*, (pedig e *hát* szót a mondat természetszerűsége megkivánja); 29. l. 11. sorb. *szilán*; 30. l. 5. sorb. *örömeben*; 31. l. cs-nél 11. sorb. *A csirke a házban csipog*, kimaradt belőle *a házban*; 29.

1. 16. sorból: *Harmadnap mulva* stb. Sok helyen egész mondatok maradtak el; pl. 31. 1. 15. sorb. *A pacsirta a mezőn énekel. Karácsony ünnepén kalácsot sültünk.* 35. 1. az „ny“ betű ismertetésénél 3—10 sorb. *A mézárós báránnyt nyúz. A madár szárnyával repül. A cseresznye kedves csemege. Az asszony kenyeret sült.* 39. 1. gy-nél 12. sorb. *A vereshagyma csipős növény.* stb.

Fordulnak elő oly esetek is, ahol egyes mondatokat alakított át a nyomdász, vagy két mondatból egyet csinált; pl. 13. 1. C-nél 13. sorb. *A Laci a láncot rázza,* e helyett: *Laci a láncot rázza.* 27. 1. 13. sorb. *De mi még mást is tudunk tenni a szánkkal,* e helyett: *De mi a szánkkal még mást is tudunk tenni.* 29. 1. 9—10. sorb. *Leült és megfejte a juhokat,* e két mondat helyett: *Leült kis székére. Megfejte a juhokat.* 41. 1. 17. sorb. *De az elhányt gyufáról lobbót vetett a szalma is, s mire észrevették már a fedele is égett,* e helyett: *De a hátok megé kányt gyufáról lobbót vetett a csomó szalma is — s mire észrevették, már a ház fedelébe is belekapott a tűz.* 43. 1. 4. srb. *A gabona szára bütykös,* e helyett ez kellett volna: *A nád és buza szára bütykös,* stb. stb.

Találtam oly esetet is a hol írásjelek vannak elcserélve; pl. 1. 1. 1-nél 3. sorb. *Lili óv.* Ez egy önálló mondat s mint ilyen után pont kellett volna, azonban vessző van. Vagy a 19. 1. k-nál 1. sorb. *köp,* önálló szó s vessző kellett volna utána, a nyomdász azonban betű hiány jelet tett helyette.

Hogyan fog ily körülmények közt a vak gyermek helyesen írni s beszélni megtanulni, ha az olvasókönyvében másként vagy sehogysem találja alkalmazva az elméleti órán szerzett nyelvtani alapigazságokat.

Az 58. 1. „Idegen szókban előforduló betűk“ cím alatt, oly ugyancsak a nyomdát érintő helytelen előállítás tűnik fel, ami a jóváhagyott kéziratnak nem megszívlelése, megfigyelése, hanem kötelező hű utánzata folytán egészen elmaradt volna. Jelzett lapon ugyanis az egyes idegen betűk így magyarázzák magukat: „Q, (Kv.) Quarnero (Kvarnero.)“ E helyett: Q = Kv. Quarnero = Kvarnero. Vagy: „y — i — Fáy — Fáí —.“ E helyett: y = i. Fáy = Fáí. Másik: ew — ö — de — zseffy — Dezsőffi. —“ E helyett: ew = ö. Dezseffy = Dezsőffi. Ily alakban a gyermek önmagától is rögtön tisztába jönne a helyzettel s képes volna az értelmezésre, míg úgy józan gondolkodásában megzavarva a sok választó-jel által, egy óriási chaoszt teremt agyában.

Úgy az itt feltüntetett valamint a fel nem tüntetett, de a nyomdából származó eltérések s hibák egy kissé több figyelemmel s szélesebb körű áttekintéssel elkerülhetők lettek volna s épen ezért legyen szabad hinned, miszerint a nevezett nyomdából az ezután kikerülő tankönyvek mentek lesznek az ily esélyektől.

A mi végül magát a betűk kidomborodását illeti, szépen sikerültnek, a könyv papíryagának megválasztását jónak, a könyv alakját pedig egészen megfelelőnek, egyszerűen, de gondal kiállítottnak tartom.

Ezek után következnek a cikkem elején jelzett másik, ugynevezett Braille rendszerű A B C és olvasókönyvnek ismertetése; azonban tekintve az anyag bőségét, azt a legközelebbi számban fogom közölni.

Török Sándor.

Hazai hírek.

Lapunk jelen számát félvnyi terjedelemmel megtoldottuk.

Miniszteri elismerés. Élias Jakab az aradi siketnéma-iskola igazgatótanára — mint kartársaink előtt tudva van — e tanév elején tanulmányútra küldetett s ez alkalommal szerzett tapasztalatairól tanulmányt írt, melyet értékes voltánál fogva lapunkban is megkezdtünk közölni. Nemcsak e tanulmány alapján, de más tapasztalatunk folytán is úgy volt alkalmunk őt megismerni, mint a ki szerényen lép fel — ha ugyan fellép — de szakbeli készségét fitogtatás nélkül is mindenkor meggyőzően megmutatja. Jól esik ezt sokunknak okulására abból az alkalomból megemlíteni, hogy legfelsőbb hatóságunk: a miniszterium is kész és hajlandó a való érdemet még szerény külsejében is felismerni és méltányolni, a mint ez alkalommal is elismerését fejezte ki nevezett kollegánknak közhasznú munkálkodásáért. Az ily komoly és tárgyilagos szemlélődések hasznára válnak ügyünknek — itthon s nincsenek kárunkra — a külföldön.

A szaktanács hosszabb időközök után április 25.-én tartott gyűlést, melyen a folyó ügyeken kívül, a hazai siketnéma-intézetek tantestületeinek és felügyelő bizottságainak a 6 és 8 éves tanfolyam kérdésében nyilvánított véleményei voltak a tanácskozás tárgya. Annnyit tudunk, hogy két intézet testülete a 8 évnél feltétlen fentartása mellett nyilatkozott; 5 azonban a 6 évnél indokoltságát fejtegette. Minthogy az érvek számát és súlyát egyik részről sem ismerjük, tartózkodunk attól, hogy egyedül a közölt számbeli adatok alapján vonjunk következtetést a szaktanács megállapodott határozatára. Annak idején részletesebben fogjuk ismertetni a kérdés megoldását.

Kelemen Ignác kartársunk, ki a képezhető hülyék és gyengeelméjűek országos intézetében buzgólkodik azon, hogy a hülyék tanítása minél eredményesebb legyen, egy — a korlátolt képességükhöz mért — irka minta-sorozatot szerkesztett, mely a fokozatosság szemmel tartásával, a vonalközök nagyságával, a vonalak vastagabb voltával, színességével és azzal tűnik ki, hogy kezdetben a segédvonalak hiányoznak. Ez irkákban egynémelyike a gyengetehetségük számára készült. A szaktanács ezt is tárgyalta.

A székesfővárosi gyengetehetségű gyermekek iskoláztatása érdekében — kik átlag az elemi iskolások 4%-át teszik — Dr. Wlassics Gyula vallás és közoktatásügyi miniszter felhívta a főváros tanácsát, hogy arra irányuló szándékában támogatására legyen. Nem szándékozik ugyan a miniszter egyenlőre külön iskolát létesíteni számukra, hanem kísérletképen a szükséghez képest egyes iskolákat oly tanfolyamokkal óhajt ellátni, melyek speciális eljárással segítsenek a gyengébb lelki és testi erővel rendelkező tanulókon. Dr. Verédi Károly kir. tanfelügyelő — a Magyar tanítók kaszinójának igazgató-elnöke, felkérte azért Borbély Sándort, a siketnémák budapesti iskolájának igazgatóját, hogy a kaszinó „társadalmi osztályának“ gyűlésén tartson értekezést az iskola — szakszempontról való — szervezésének módzatairól. Borbély tárgyilagos és alapos tanulmányt feltételező felolvasásban fejtette ki, hogy szerinte legcélszerűbb volna a fővárosi fekvésviszonyainak megfelelőleg a népiskolákkal párhuzamosan szervezni a gyengetehetségűek számára külön osztályokat. A szakosztály magáévá tette a felolvasó nézeteit és ily értelemben fog annak idején a dolog érdekében állást foglalni.

Hülyék menháza. A „Szeretet“ egyesület, — mely célul tűzte maga elé a testi és szellemi fogyatékosok ügyének felkarolását — ismét szép

tanújelét adta nemes törekvésének. Ez az egyesület 1896-ban „Asylumot“ létesített szegénysorsú fogyatékos érzékűek számára, hogy azok iskolázását lehetővé tegye. Azóta minden évben több-kevesebb siketnéma tanulókat részesít az egyesület minden díj nélkül teljes ellátásban. A folyó tanévben is 8-an élvezik a „Szeretet“ jótéteményét. Ujabbban pedig a budai oldalon, a Virányos-úton, képezhetetlen hülyék és epileptikusok számára létesített menházat. Az intézet jelenleg bérházban van, 30 ápolandó személyre van berendezve, de tervbe van véve, hogy később kibővíti. Felvétetnek 10 évesnél idősebb oly hülyék, kik lehetőleg munkaképesek. Az ápoltak nyáron kerti-munkával, télen pedig botfaragással, kosárfonással és kefekötéssel, a leányok kézimunkával foglalkoznak. A teljes ellátási díj 400 frt; de a hülyék ügyével foglalkozó szakosztály mérsékelheti e díjat 250 frt.-ig. Szegények díjtalanul vétetnek fel. A belügyminiszter 2000 frttal járul hozzá évenként az egyesület költségeinek fedezéséhez és a főváros is kilátásba helyezte a segítséget. A „Szeretet“ egyesület valóban méltó szép nevéhez és oly missziót végez, amilyet kevés egyesület az országban.

Dadogók tanfolyamának segélyezése. Skultéty Lajos a hülyék intézete tanárának dadogó iskolája segélyezésére, a főváros tanácsa 300 frtot adományozott.

A siketnémák budapesti áll. iskolája, amely jelenleg is bérházban van, úgy látszik rövid idő alatt saját helyiségébe megy. A közoktatásügyi miniszter ugyanis átiratot intézett a főváros tanácsához, amelyben arra kéri, hogy az iskola céljára alkalmas telket engedélyezzen.

A siketnémák kolozsvári intézete szép ünnepet rendezett április 11.-én. Taritzky Ferenc igazgató bevezető beszédében szép szavakkal esetelte a nap jelentőségét; utána Ulrich Géza tanár mondott alkalmi beszédet. A növendékek közül egy VIII. osztályos fiú szavalta a Hymnuszt és egy VIII. osztályos leány a Szózatot.

A gyermekvédő-kongresszus gyógypaedagógiai szakosztályának felhívására eddig Schäffer Károly, Berinza János és Borbély Sándor jelentettek be egy-egy felolvasást.

Az izr. siketnémák országos intézetének a jelen iskolaévben, miután az ujonnan létesített Hirsch báró- és Taub Salamon-féle alapítványi helyeket is betöltötték, 106 növendéke van. Az iskolaév végeztével tizenöt kiképzett siketnéma hagyja el az intézetet. A kilépők közül ötöt az orsz. izr. iskolaalap, hármat az intézeti alap saját költségén, — hatot kedvezményes díjért tartott el és egy a Wahrmann Mór-féle alapítványi helyen van. Mindezeket a helyeket a jövő iskolaévre is betöltik. A betöltésnél tekintettel lesznek a siketnéma gyermek korára, (7—10 év) és szülőinek vagyoni viszonyaira.

Szerkesztői üzenetek.

G. — Vác. Tudunkkal — bár erre vonatkozólag a német szakirodalmat is összetanulmányoztuk — siketnémákkal könyvből karban még eddig soha senkisémet olvastattam s erős abbeli meggyőződésünk, hogy a jövőben sem fog senkisémet olvastatni. Ön tréfál velünk, kis hamis. — Z. E. Temesvár. Lapunk mult számában, cikkedből az 55. lap utolsó bekezdésének 5-ik sorában, „hanem egyuttal eszközül is a beszéd gyakorlására“ mondat után való „.“ és „Ha azonban — ezen tantárgyakat helyesen akarjuk a beszéd gyakorlására“ csonka mondat — hibás szedés következtében kimaradt. Kárpótlásul legközelebb beküldendő cikked — közléskor, — két ponttal és két csonka mondatlal megfogjuk toldani. — I. J. Budapest. Szíves elnézését kérjük. A jövő számban okvetlen közölni fogjuk. Üdvözlés! — Z. I. Kolozsvár. Tanulságos cikkét köszönjük és kérjük, hogy jövőre se feledkezék meg rólunk.